

Anul I.

Nro 16.

Fóia basericésca.

Organu

pentru cultura religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

25 Augustu 1883.

Cuprinsulu:

Principiele fundamentali ale filosofiei Santului Tom'a. — Relatiunea basericeii
facia cu statulu in tempulu modernu. — Esplicarea psalmului 50 dupa P. Paulu
Segneri. — Traditiunile genului omenescu cu privire la caderea protoparintiloru
nostri. — Evangeliile apocrife. — Dreptulu civilu in patri'a noastra. — Credint'a
pia cu privire la mutarea din vietia a P. C. Fetiore Mari'a.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1883.

Tipografia Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Principiele fundamentali ale filosofiei Santului Tom'a.

Dupa-ce amu vediutu, câtu de logicu invetia S. Tom'a, că credinti'a in privinti'a securitateri este superiora scientiei, se nasce acum intrebarea, că in ce relatiune se afla credinti'a cu scienti'a in unulu si acelasi subjectu, anume, că ôre potu fi ele in unulu si acelasi subjectu laolalta seau dora se eschidu un'a pre cealalta? La intrebarea acést'a raspunde S. Tom'a basanduse pre definitiunea de mai susu a credintiei, că nice unu objectu, pre care-lu percepemu cu unulu din cele cinci semtîri, seau la a carui cunoscentia ajungemu cu ajutoriulu mintei nostre, nu pote fi objectu alu credintiei. Ce'a ce omulu percepe *de sine* cu corpulu seau cu spiritulu, ace'a forméza objectu alu scientiei si nu alu credintiei. Acést'a pentru-că in casulu acest'a insusi objectulu perceptu face se se plece intielesulu nostru in aintea lui, pre cându in credintia nu objectulu perceptu, ci vointi'a nostra este ace'a, care face intielesulu nostru se se plece. Din aceste deduce S. Tom'a, că unulu si acelasi lucru din unulu si acelasi punctu de vedere in un'a si aceasi persona nu pote fi deodata si objectu alu scientiei si si alu credintiei, va se dica nu se pote scf si crede deodata. Se pote intemplá, cá unulu si acelasi lucru un'a persona se-lu scia, si alt'a se-lu creda; se pote intemplá si ace'a, cá un'a si aceasi persona unulu si acelasi lucru din unu punctu de vedere se-lu créda, éra din altu punctu de vedere se-lu scia. Inse nu se pote nice decum intemplá, cá unulu si acelasi lucru in un'a si aceasi persona din unulu si acelasi punctu de vedere se formeze deodata si objectu alu scientiei si si alu credintiei. Cându scienti'a si credinti'a se considera astu-feliu, atunci conceptele lor se eschidu imprumutatu.

Deca acum astu-feliu stá lucrulu, va se dica, deca considerandu scienti'a si credinti'a in relatiunea amintita, unulu si acelasi lucru nu pote fi deodata si objectu alu credintiei si si alu scientiei, atunci se nasce numai decátu intrebarea, că pentru ce a descoperitu Domnedieu si lucruri de acele, ce suntu accessibili mintei nostre si de sine lasate, va se dica, pentru ce a facutu Domnedieu prin revelatiune obiecte ale credintiei unele lucruri ce in sine considerate suntu obiecte ale scientiei? Lucrurile aceste, in câtu suntu descoperite de Ddieu forméza objectu alu credintiei, in câtu le pote aflá si mintea nostra forméza objectu alu scientiei. Asia pentru esemplu Domnedieu nu ne a descoperitu despre sine numai atât'a, că este trinu in persone, ci si că elu esiste, că este prea bunu, prea dreptu, prea adevveratu si altele, cari tote suntu totu atâte proprietăti a lui Domnedieu, la a caroru cunoscentia potemu ajunge si fora ajutoriulu revelatiunei.

La obiectiunea acést'a respunde S. Tom'a, că Domnedieu pentru ace'a ni a descoperitu noue si adevururi de aceste, pentru-că ele forméza asia numitele preambule ale credintiei, *praeambula fidei*, la cari de si in genere vorbindu, mintea omenésca se pote inaltá si le pote cunosce si fora revelatiune, totusi nu toti omenii se potu redicá pana la ele, ci suntu forte multi, cari remanu fora cunoscinti'a loru fiendu-că le stáu tare multe piedeci in cale. In ainte de ce ar' crede omulu tote adeveturile revelate de Domnedieu, este de lipsa cá se scia, seau celu pucinu se creda, că Domnedieu in adeveru esiste, că este prea veracissimu si celelalte. Premisele aceste se numescu preambule ale credintiei, fiendu-că pre ele se baséza ore-si cumva credinti'a, asia câtu deca ele ar' lipsf, atunci credinti'a ar' fi impossibila. Cum va crede p. e. cineva adeveturile revelate de Ddiu, deca nu va sci, seau celu pucinu nu va crede mai antáiu, că Domnedieu esiste, că este prea iubitoriu de adeveru, asia câtu deca descopere ceva, atunci nu descopere decâtu ce este adeveratu? Acum la preambulele aceste ale credintiei se pote redicá mintea nostra si de sine numai. Acést'a inse are valoare numai *in thesi*. In realitate inse suntu multi, forte multi ómeni cari nu ajungu la cunoscinti'a loru nice cându precum se cuvine. Astu-feliu atari omeni neavendu asia numitele preambule ale credintiei, de sine se intielege, că nu potu se aiba nice credintia. Nesciendu seau celu pucinu necredindu că Domnedieu esiste, si că este prea adeveratu, de sine se intielege, că nu potu nice crede adeveturile descoperite de Elu. Din caus'a acést'a cá atari omeni, cari suntu forte multi, se nu remana fora de credintia, Domnedieu a aflu de bine, si cu totu dreptulu, a descoperi si atari adevururi, cari in sine aru formá objectu alu scientiei. Adeveturile aceste nu pentru ace'a suntu objectu alu credintiei, pentru-că unulu fia-care omu nu le pote percepe de câtu singuru numai prin credintia, ci pentru ace'a, fiendu-că pentru multi din diverse cause nu potu se fia objectu alu scientiei din diverse motive ci numai alu credintiei¹⁾.

Din aceste s'ar' vedé, că S. Tom'a invetia, că la omenii aceia, cari posedu una cunoscintia scientifica a adeveturiloru acelor'a de credintia, ce suntu totu odata si adevururi accessibili mintei nostre, credinti'a in adeveturile aceste se pierde in scientia, si nu mai remane de câtu numai credinti'a in misterii. Celu ce si a castigatu una cunoscintia scientifica demonstrativa cu privire la adeveturile aceste, acel'a ar' urmá, că nu le primesce mai multu pentru ace'a, pentru-că suntu descoperite de Domnedieu, ci numai pentru ace'a, pentru-că le a aflu si demustratu elu insusi cu ajutoriulu mintei sale. Una atare invetiatura la totu casulu ar' mirosá pucinu a rationalismu. Bine o a observatu acést'a S. Tom'a. Din caus'a acést'a s'a si silitu cu logic'a

¹⁾ Dicendum, quod ea, quae demonstrative probari possunt, inter credenda numerantur, non quia de ipsis simpliciter sit fides apud omnes, sed quia praeexiguntur ad ea, quae sunt fidei, et oportet ea saltem per fidem praesupponi ab his, qui eorum demonstrationem non habent. S. Th. 2. 2. qu. 1. art. 5 ad 3.

lui cea frumoasă a sterge din invetiaturile sale și coloritul acest'a pucinu de rationalismu. Spre scopulu acest'a S. Tom'a aduce omeniloru aminte, că ori ce cunoscintia omenéscă cu privire la lucrurile divine, fia ace'a cătu de înaltă și de subtilă, totuși mai cuprinde în sine ghimpele indoielei, și nice odată nu este scutită de ori și ce erore. Din caus'a acest'a dnce S. Tom'a, că chiaru și aceia, cari și au castigatu una cunoscintia științifică demonstrativă despre adevărurile accesibile minții noastre, de ar' fi cunoscintia acest'a ori și cătu de profundă, totuși trebuie se aiba totu de a un'a vóintia firmă de a tienne lucrurile aceste de adevărate chiaru și atunci, cându nu le ar' poté cunoște prin demonstrațiune științifică cu ajutoriulu minții, ci i ar' fi cunoscute numai din revelațiune. Afora de ace'a tote adevărurile aceste prin revelațiune devinu mai clare, mai lamurite și mai evidente decâtu cum aru fi fora de ea. De aci inse de sine urméza, că credinț'a în adevărurile aceste nunumai că nu este superflua, ci înca prin ea științ'a se redică în una sferă mai înaltă, se curăță, se transformă, se preamărește, se clarifică și și castigă securitatea ace'a, ce că științ'a nu pote se o aiba nice odată. Astu-feliu S. Tom'a este departe de a amandă credinț'a numai în sfer'a cea impenetrabilă a misterieloru, ci din contra o considera de una lumină ceréscă, care e menită a lumină, a însufleți, a nobilită și a clarifică și campulu științei. (Va urmă).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Relatiunea bisericeii față cu statulu în tempulu modernu.

(Continuare din Nr. 7.)

Amu vedim, că opiniunea primă modernă despre relațiunea bisericeii față cu statulu se baséza pe principiile cele două inalterabile, anume antăiu că biseric'a și statulu suntu două societăți independente, și a două, că de și suntu independente, totuși nu suntu și nu potu se fia indiferente un'a față de cealaltă.

Ce atinge principiulu primu, că biseric'a și statulu suntu două societăți independente, opiniunea acest'a în aplicarea lui practică susține principiulu dedus din elu, că tote lucrurile curate bisericesci, precum adevărurile teoretice și practice, predicarea cuvântulu divin, implerea beneficieloru, cultulu divin s. a., se tienu numai de biserică, și deca și statulu are pre ici colo în privinț'a acest'a unele drepturi, precum p. e. la implerea beneficieloru, atunci drepturile aceste nu le are, pentru-că din natură i competu, ci pentru-că i le a concesu biseric'a. Din contra lucrurile curate civili se tienu numai de stat, precum contractele, tributele, militarii s. a.; și deca biseric'a a eserceatu undeva óre cânduva potere și cu privire la ver unulu din aceste, atunci ace'a o a facutu nu pentru-că din natur'a lucrulu i ar' fi competitu dreptu cu privire la ele, ci pentru-că astu-feliu au cerutu impregiurările locale și temporale. Asia a fostu p. e. în unele tempuri din evulu mediu, cându biseric'a

a eserceatu potere si cu privire la mai multe lucruri civili. Acést'a o a facutu atunci baseric'a nu pentru-cà din natur'a lucrului ar' fi avutu dreptu la acést'a, ci pentru-cà impregiarile au fostu atunci de asia, càtu statulu fiendu tare nepotintiosu si primitivu nu erá in stare a eserceá mai nice una potere cu privire la multe lucruri curatu civili, de altumintrule tare de lipsa societatei. Din motivulu acest'a s'a vediutu baseric'a necessitata a deprinde ea insasi poterea ace'a, ce statulu nu erá capace se o deprinda, si o a si deprinsu spre binele publicu. N'a fostu acést'a nice de cum una usurpare din partea basericei a unei potestàti, la care nu aveá nice unu dreptu, ci a fostu unu exercitiu de potestate conferitu ei de impregiarile tempului si ale locului, precum se pote vedé intre altele si de acoló, cà schimbanduse mai târdfu impregiarile, si baseric'a a abdísu de exercitiulu potestatai acesteia fora de nice una esitatiune seau opusetiune. Afora de lucrurile curatu basericesci si de cele curatu civili mai suntu inca în vietia publica a poporeloru si lucruri de acele, cari sub unu respectu se referescu la potestatea basericésca, si sub altu respectu la potestatea civila. Lucrurile aceste se numescu micste. Atari suntu pentru esemplu casatori'a, care cá sacramentu e lucru curatu basericescu, inse are si efecte de acele, cari suntu curatu civili; mai incoló scolele, la cari are interesu mare si baseric'a si si statulu, si altele. Cu privire la lucrurile aceste micste aciom'a opiniunei de sub cestiune suna, cà atari lucruri, in càtu se referescu la potestatea basericésca suntu intru tote supuse potestatai basericesci, éra in càtu se referescu la potestatea civila suntu intru tote supuse potestatai civili. Asia p. e. casatori'a, încàtu este sacramentu este intru tote fora de nice una esceptiune supusa numai si numai basericei; in càtu inse are si unele efecte civili, efectele aceste civili cadu sub jurisdictiunea statului.

Deca independintia basericei facia de statulu si a statului facia de baserica se va normá in tote locurile òupa principiile aceste deduse atunci ori ce colisiune intre ambele potestàti se pote usioru evitá.

Ce atinge inse principiulu alu doile, òupa care baseric'a si statulu desi suntu doue societàti independente, dara totusi nu potu se fia indiferente un'a facia de cealalta, fiendu-cà in decursulu tempului in urm'a armoniei imprumutate intre baserica si statulu, atátu baseric'a facia de statulu a castigatu unele drepturi, càtu si statulu facia de baserica, si afora de ace'a, fiendu-cà ajutoriulu imprumutatu, ce din natur'a lucrului suntu obligate a-lu subministrá un'a alteia, trebue se se intemple totu de a un'a òupa ore-si careva norma, de ace'a opiniunea de sub cestiune invetia, cà intre baserica si statulu òin cându in cându se se inchiaie unele contracte, prin cari se se normeze modulu si marginile drepturiloru si datorintieloru imprumutate ale uneia facia de cealalta. Contractele aceste se numescu concordate. Concordatele se potu schimbá, deca se schimba impregiarile. Inse fiendu-cà ele suntu contracte bilaterali, de ace'a nu este iertatu statului a le casá cu autoritatea propria fora de

invoirea si a bisericii. Prin concordatele aceste se ascuréza de o parte ajutoriulu imprumutatu alu ambeloru potestáti, éra de alta parte prin ele se creéza una pace si armonia durabila intre ambele fora cá se pierda nemic'a nice un'a nice cealalta din independinti'a sa.

Mai incolo fiindu-cà nu odata este forte greu a designá marginea, pana unde se estinde un'a seau alt'a din potestátile cele doue in viet'i'a publica a poporeloru, de ace'a inca este forte consultu si practiculu, cá din cându in cându se se inchiaia concordate intre ambele potestáti, in cari se se designeze prin invoire imprumutata marginile pana unde se estinde un'a fia-care potestate. Astu-feliu concordatele suntu midiloculu celu mai bunu atátu pentru conservarea independintiei cuvnite a statulu si a bisericii, cátu si pentru sustinerea armoniei recerute intre ambele si pentru ascurarea ajutoriulu reciproc.

Deca acum cautámu in istori'a bisericii de sute de ani, atunci numai decátu observámu doue; si anume antáiu, cá in tote epocele, in cari au inforitu biserica si statulu, si au traitu laolalta in armonia deplina, relatiunea dintre ele s'au normatu dupa principiéle opiniunei espuse pana aci. A dou'a, cá de câte ori in decursulu istoriei s'au intemplatulu ceva colisiune intre biserica si statulu, totu de a un'a colisiunea nu s'a potutu compune decátu pre bas'a principiiloru opiniunei espuse. Din contra de câte ori statulu s'a incercatu a normá relatiunea sa facia cu biserica dupa alte principie, totu de a un'a a avutu dauna mare de acoló nu numai biserica, ci si insusi elu. Asemene de câte ori statulu s'a incercatu a compune ver una colisiune nascuta intre elu si intre biserica dupa alte principii, totu de a un'a incercarea a remasu seau fora resultatu, seau deca s'a obtienutu ver unu resultatu, atunci acelu n'a fostu durabilu, ci numai efemeru.

Deca acum istori'a, cá unu martoru alu tempuriloru trecute este magistrulu celu mai bunu alu presentelui si alu venitorulu, atunci de securu cá nice un'a din cele trei opiniuni cu privire la relatiunea bisericii facia cu statulu nu este atátu de buna si atátu de practica pentru tempulu presente si celu venitoru, cum este opiniunea prima espusa dejá, dupa-ce istori'a insasi ni areta, cá opiniunea acést'a a produsu celu mai multu bine atátu pentru biserica, cátu si pentru statulu.

Se objectionéza, ce e dreptu, multu din partea contrariloru, cá sistemulu opiniunei acesteia ar' involve in sine mai totu de a un'a ore care specie de teocratia, dupa care statulu a peritu cu totulu in biserica, si spre adevieria asertulu acestuia se provoca la evulu mediu, cându biserica ar' fi fostu totulu, éra statulu mai nemic'a. Nu vomu reflectá la acést'a nice de cum, cá insasi istori'a ne areta, cá poporele totu de a un'a au fostu fericite sub guvernele teocratice, din care cauza la poporele apusane s'a si nascutu proverbiulu, cá: *este bine a trai sub toiagulu episcopescu*, si prin urmare chiaru si candu sistemulu acest'a ar' fi sistemulu teocraticu, singuru din motivulu acest'a

numai nu se pote condamnă. Respondemu inse la obiectiunea acést'a, că in totu sistemulu opiniunei de sub cestiune trebue se deosebimu ace'a ce constitue essenti'a lui de ace'a ce a fostu in elu numai accidentalu. Essenti'a lui o constituiescu principiile espuse pana aci. Aceste inse nu contienu in sine nemic'a teocraticu in sensulu inimiciloru opiniunei, ci suntu numai effusulu naturalu alu considerarei baserice si a statului, ambele dupa natur'a loru adeverata. Adeveratu că in evulu mediu baseric'a a esereatu mai multa potere in viet'i'a publica civila a poporeloru, care exercitiu inimicii lu numescu: teocratia. Inse acést'a s'a intemplatu nu pentru-că a fostu una consecintia necessaria a sistemului opiniunei tractate pana acum, ci cu totulu din alte cause. Anume, este cunoscutu, ce potere mare civilisatoria a esereatu baseric'a in totu decursulu evului mediu. Este cunoscutu si ace'a, că in tempulu acel'a baseric'a a fostu ace'a, care a fundatu primele staturi la poporele barbare. De aci de sine a urmatu, că pana cându staturile aceste fundate cu ajutoriulu baserice au ajunsu la maturitate, pana atunci baseric'a a trebuitu se suplinésca in multe privintie pre statu. Candu inse staturile s'au desvoltatu pana la acelu gradu, cătu au potutu ele insele se implinésca tote functiunile acele, ce le competu loru din natur'a lucrului, atunci baseric'a bucurosu a abdisu de tote functiunile civili si s'a multiumitu cu functiunile curatu basericesci. Pote se veda de aci ori si cine, că pretins'a teocratia a basericei din evulu mediu, nu este una consecintia naturala a principiiloru opiniunei espuse, ci a fostu numai ceva accidentalu, si inca unu ce accidentalu, care pre atunci a avutu una influintia binefacutoria si civilisatoria pentru statele europene.

Cu aceste vomu trece acum la opiniunea a dou'a.

(Va urmă).

Explicarea psalmului 50 dupa P. Paulu Segneri.

(Continuare din Nr. 14.)

„Tie unu'a am gresitu, si reu in aintea Ta am facutu, că se te indreptezi intru cuvintele tale, si se invingi candu vei judecă tu“.

Candu dîse Davidu catra Ddieu: „Tie unu'a am pecatuitu“ nu voi se nege nice de cătu, că dora n'a vatematu de odata si pre altii; ci prin cuvintele aceste voi se esprime ace'a, ce-i causá ce'a mai mare *parere de reu* adeca respectulu celu pucinu, ce l'a aretatu catra Ddieu; pentru-că tote celealalte le considerá intru nimicu, in comparatiune cu Ddieu, pre care l'a vatematu si despretiuitu. Deca vrei se te convingi, că Davidu prin cuvintele amintite n'a voitu se-si micusiozeze reutatea foradelegei sale, ci mai tare se o maresca, atunci liá sém'a bine la cuvintele lui, si vei vedé: că nu dîce catra Ddieu: „Tie numai“ adeca: „Tie si nu altui'a am pecatuitu“ ci „Tie unu'a,“ va se dîca: Tie, căre esti *singuru* si *uniculu* am pecatuitu. Er' a fi *singurulu* si *uniculu*, e una proprietate esentiale si atribuita eschisivu numai lui Ddieu, cătu din anticitate s'a consideratu că unu nume propriu alui Ddieu.

Unii suntu de parere, că Davidu pentru ace'a a dîsu: „*Tîe unu'i'a am gresîtu*“ pentru-că se arete, că elu că rege nimerui nu e respundietoriu, de câtu numai lui Ddieu, si că prin urmare, deca e impecatu cu Ddieu, nu are a se teme de nime, seau a cercă altu-ceva. Acést'a ar' fi dreptu deca lui Davidu i-ar' fi jacutu la anima mai multu iertarea pedepsei, de câtu culp'a. Inse cine se o creda acést'a? Lui i-erá mai multu de iertarea fora-delegei, de câtu de iertarea pedepsei. Pentru-că se punemu, că Regii nu au pre nime, care sei pedepsesca, pentru ace'a suntu eli liberi de tote legile, chiaru si de cele divine? pecatele loru nu suntu pecate adeverate? si in astu-feliu de impregiurari nu suntu chiaru asia de vinovati, cá si omenii de rendu? ma din contra vin'a loru e mai mare, pentru scandalulu celu dau. — Prin urmare candu dîse Davidu cu anim'a infranta: „*Tîe unu'i'a am gresîtu*“ nu a dîsu-o spre a se aretá, că elu, cá rege e independentu de ori si cine, numai de Ddieu nu. Cu multu mai probabilu este: că elu dîse cuvintele aceste spre a aretá in ce *pecate mari a cadîutu*, de nu s'a sfitu a calcá in petiore *mandatele divine*, desi aveá de a face cu unu Ddieu, care e uniculu si universalulu judecatoriu.

Ce vei dîce tu, care adese ori faci asemenea, si reutatea nu voesci a ti-o recunoscce? pote vei dîce: că Ddieu deca e uniculu judecatoriu, e si unu judecatoriu prea induratu. In adeveru e infinitu induratu, dar' ceti folosescce tîe acést'a, *spre ati escusá nebuni'a?* Deca e induratu, atunci aduti amente, că e si *uniculu* adeca: e *singurulu*, care-ti pote aretá *misericordia* facia cu pecatele comise, ér' deca-ti denega *misericordi'a* sa, spunemi nefericitule! ce va ff din tine? la cine altulu te vei intorce rogandute? E mare cutezarea acelui'a in adeveru, că-ce despretiuesce *mandatele unui judecatoriu*, dar' cu multu mai mare e nerusínarea acelui'a, care nu numai le despretiuesce, ci le calca in petiore chiaru sub ochii proprii a unicului judecatoriu; si totusi si reulu acest'a lu-marturisi Davidu despre sine prin cuvintele: „*si reu in aintea ta am facutu*“. Deci vediendu Davidu, că pre langa tote midilocele, prin cari cercá asi ascunde fora-delegea in aintea omeniloru, totusi nu pote *scapá de ochii lui Ddieu*, ce-i remase alt'a, de câtu se se acusa in aintea lui Ddieu?

Pre câtu tempu ai de a face cu unu judecatoriu incredintiatu cu caus'a t'a, inca totu mai restá ceva sperare de o scapare fericita. Pentru-că deca judecatoriulu vré se aiba una informatiune secura despre faptele cele rele ale acusatului, acést'a nu o pote scote la cale singuru, ci are lipsa *de acuatoriu, advocati* si *martori*, spre asi basá procedur'a de dreptu. Ér' déca fapt'a rea a vediut'o insusi judecatoriulu cu ochii sei proprii, ce mai poti pretinde atunci? Pentru ace'a forte nimerite suntu cuvintele, cari le a esprimatu aci catra Ddieu: „*reu in aintea ta am facutu, cá se te areti dreptu in cuvintele tale, si se invingi candu vei veni la judecata seau candu vei judecá tu*“. Deca Ddieu nu ar' fi vediutu insusi reutatea, atunci la sentinti'a, ce o faceá ar' fi fostu dreptu in cuvintele altor'a, in cuvintele si spusale acelor'a, ce aveáu se vorbesca

cá acusatori ori martori, ér' nu in cuvintele sale proprii. Inse fiendu-cá dinsulu a fostu martoru oculatu, asia e dreptu in cuvintele sale proprii. Deci spre a convinge pre facatoriulu de rele de vinovatu, si spre a se aretá pre sine de judecatoriu dreptu intru judecarea aceluia, Ddieu nu are lipsa de nici unu omu, care se se presenteze la dfu'a judecatici cu documentele spre a probá si justificá sentinti'a de condaunare, ce se va dictá asupr'a celui vinovatu; va fi destulu pentru judecatoriu a dice: *eu sciu totu, ce a pecatuitu acelu necredintiosu*, insumi l'am vediutu: „*eu sum judecatoriu si martoru*“ dice Domnulu. Si apoi Ddieu, care graesce asia, ore nu a invinsu? si nu va invinge, cându va veni la judecata? Acest'a e adevverulu, ce a voitu se-lu spuna Davidu in aintea lui Domnedieu, cându se recunoscú pre sine de necesabilu.

„*Cà éta intru fora delegi mam inceputu, si in pecate m'a nascutu mam'a mea*“.

Conjunctiunea, cá seau „pentru-cá“ lega propusetiunea urmatoria cu cea precedinte, spre a probá cele díse, cá Ddieu va invinge la judecata, ér' elu va succumbe: „*vei invinge, cându vei judecá tu*“. Spre aretarea acesteia, regele penitente indata la inceputu a adausu *prob'a cea mai tare, ce a potutu-o produce*, presenti'a personale a judecatoriului la pecatulu comis: „*reu am facutu in aintea ta*“. Cu ace'a inca neindestulindu-se a inceputu se-si intaresca assertulu prin *presumptiuni* nefavoritoare, cari naturalminte urmeza din plecarile rele ale pecatosului. Pentru ace'a adause: „*pentru-cá éta intru fora delegi m'am conceputu*“, aceste *presumptiuni* se paru cu totul superflue; pentru-cá deca judecatoriulu fora de ace'a posede cunoscintia deplina despre foradelegea, asupr'a careia trebuie se aduca sententia, atunci ce lipsa mai are de *presumptiuni*, cá se invinga la judecata? Atari *presumptiuni* au valere, unde lipsesce siguranti'a, fiendu-cá la lucruri dubie sierbescu acum cá diumatate probe, acum cá probe depline dupa proportiunea tariei lor. Inse fiendu-cá Davidu scieá bine, cá nu se afla mai bunu midilocu spre a capetá misericordia dela Ddieu, de cátu acelu, deca din ce in ce se recunosce totu mai multu de vinovatu, asia nu bagá in séma acele reguli de dreptu! Si fiendu-cá de doue specie a fostu reulu, pentru care trebuieá se se judece Davidu, de o parte pecatulu cu privire la *sine insusi*, de alt'a *culp'a nedereptatiei* cu privire la deapropiele, asia adause prepusulu celu greu alu pecatului si alu culpei, ce se poteáu redicá in contr'a lui: „*éta intru fora-delegi m'am conceputu si in pecate m'a nascutu mam'a mea*“. Prin cuvintele aceste penitentele Davidu trebuie cá a intielesu seau pecatulu originalu in care l'au nascutu parintii, seau unu pecatu comis de ei insisi; acestu din urma nu e cu potintia, fiendu-cá Davidu s'a nascutu din casatori'a legale. Prin urmare trebuie se se intielega pecatulu originalu. Acest'a a voitu Davidu se-lu documenteze, pentru-cá din elu este inclinatiunea spre reu.

Motivulu e usioru de alu cunosce, fiendu-cá omenii si potu nasce fi asia,

câtu se le fia asemenea in *specie* adeca in ace'a ce e comunu *naturei omenesci*, precumu e peccatulu originalu, care pentru ace'a pre dreptu se numesce „*morbulu naturei*“, inse nu si potu produce pruncii asia, câtu se le semene si in particularitate, adeca in ace'a, ce in esentia e *propriu persoanei loru*, de unde se tienu mai cu séma lucrarile loru libere bune ori rele.  ta motivulu, ce l'a adusu Davidu, din care se pote presupune in elu ori ce peccatu, ori ce culpa, acel'a adeca c  f  conceputu in stricatiune, ce e isvorulu fia-carei culpe, fia-carui peccatu.

Pentru ace'a, desi peccatulu originalu e numai unulu in fia-care omu, precum d ce s. Joanu Botez. „* ta mnechulu lui Ddieu celu ce sterge peccatulu lumei*“, totusi psalmistulu nu vorbesce in singulariu, ci in pluralu despre acel'a, si lu areta c  multifariu, fiendu-c  in adeveru e isvorulu multoru peccate.

Nu sotii rei, nice spiritele rele seducatorie au acést'a culpa, ci omulu numai, care se lasa a se seduce l  reu prin *cupiditatea sa*. Davidu nu atribui culp'a s'a nimerui ci numai *siesi*, pentru-că scie  forte bine, că elu port  in *sinesi* tota caus'a cea adeverata a fora-delegei. Cu tote aceste, *noi adese ori lucramu din contra, de multe ori atribuimu altu'a caus'a reulu, ce l'amu facutu*.  ta ce campu largu ni se deschide spre a f  totu de un'a *umilitti*, pentru-c  in noi insine jace caus'a ori carui peccatu; c -ci desi ni s'a iertatu prin grati'a Botezului totu, ce contine peccatulu originalu c  *culpabilu*, totusi a mai remasu multu din ace'a, ce are in urm'a sa peccatulu orig. *c  pedeapsa*.

In modulu acest'a legea *cupiditatiei rele*, s'a numitu *lege*, pentru-că nimenea nu e scutitu de ea, — de nu cumva are vre o prerogativa deosebita; — dar' deodata e si *pedapsa*, pentru-că stă in lupt'a continua, ce o redica corpulu asupr'a spiritului „*vediu alta lege intru medularile mele careu se opune legei mintei mele etc.*“ d ce Ap. Paulu in ep. Rom. 7, 23. — O operatiune dupla se nasce in internulu teu prin acést'a lege: una aversiune de totu mare, dela binele, celu voesco Ddieu, si una conversiune seau mai bine inclinatiune de totu mare spre reulu opritu.

Deca nu te ar' conduce ajutoriulu divinu, care numai *I. Christosu* ti l'a castigatu prin mortea s'a de pre cruce, ce ar' f  de tine? ce bine ai face tu dela tine insuti? seau in câte rele nu te ai cufundă? numera deca poti câte aplecari rele se afla in tine! represent zati deca poti unu *locu inchisu* plinu de animale selbatece! acolo suntu ursi, lupi, lei, tigrii, hiene s. a., si totusi nu vatema pre nimenea; inse radica grathi'a de feru ce-i impiedeca se  sa, si vei vedé, c  tote voru sar  la momentu, si urmandu instinctului loru naturalu, voru grabă in tote partile spre asi indestul  poft'a! Deci ce ti tiene in fr u pasiunile animalice este *grati'a Domnului teu*.

Considera acum ce a fostu caus'a, de a dîsu Davidu: „*in peccate m'a nascutu mam'a mea*;“ elu ar' f  potutu d ce mai bine in peccate m'a nascutu tatalu mieu, pentru-că peccatulu originalu in fia-care *din noi nu se straplanta* prin *mama*, ci prin *tata*; „*peccatulu orig.* observa s. Tom'a, *nu vine dela mama*,

ci dela tata". Se straplanta prin tata, pentru-cà tatalu e acel'a, ce suplinesce la noi loculu lui Adamu, in care, cá in capulu genului nostru, amu pecatuitu noi, cá urmatorii lui. Din contra prin *mama* nu se straplanta la noi pecatulu orig. pentru-cà mam'a suplinesce la noi loculu Evei, in carea nu amu pecatuitu. Asia dar' pentru-ce dŃce Davidu totusi: „*in pecate m'a nascutu mam'a mea?*“ Spre a aretá ace'a ce voesce. Scopulu lui Davidu, — cum s'a vediutu, — a mersu intru acolo, cá se se arete cu totulu plecatu spre tote relele. *Acést'a inclinatiune* nu stá in ace'a, ce pecatulu originalu are in sine *culpabilu*, ei in ace'a, ce i-urmeza cá *pedepsa*: adeca: rescularea carnei in contr'a spiritului cum dŃce Ap. Paulu la Rom. 7, 25: „*eu sierbescu cu spiritulu legei lui Ddiu, cu corpulu inse legei pecatului*“. Pentru ce trebuieá dar' se dŃca Davidu mai bine: „*tatalu mieu*“ in locu de „*mam'a mea?*“ — E dreptu, cá pecatulu orig. se straplanta la noi dela tatalu, dar' in cátu are proprietatea *culpei*. Pre acést'a inse Davidu *nu-si poteá basá motivele de prepusu* in contra sa, pentru cá prin circumcisiune simbolulu s. botezu si prin implinirea legei castigandusi dreptu la justificarea adusa prin Domnulu nostru Isusu Christosu, culp'a i-s'a iertatu prin credintia si sperantia in Rescumperatoriulu nostru; elu si le poteá basá dar' pre ace'a, ce mai remane dupa nimicirea culpei cá *pedepsa permanente*, adeca pre *corpulu seu celu neinfrenatu*. Apoi cine nu scie, cá acestu corpu trece la noi mai multu dela mama de cátu dela tata? éta pentru ce dŃse Davidu: „*in pecate m'a nascutu mam'a mea*“. (Va urmá).

Traditiunile genului omenescu cu privire la caderea protoparintiloru nostri.

Invetiatur'a despre caderea protoparintiloru nostri si despre deteriorarea naturei omenesci cá efectu alu aceleiasi este un'a dintre invetiaturile fundamentali ale bisericeii, ma este asia dŃcundu bas'a intregului misteriu alu incarnatiunei si alu rescumperarei nostre. Din caus'a acést'a liberii cugetatori ai seculului nostru pucine invetiaturi de ale bisericeii le au atacatu cu atât'a veemintia si cu atât'a veninu cá invetiatur'a acést'a. Si totusi adeverulu invetiaturei acesteia lu comprobéza mai pre susu de tota indoiel'a nu numai S. Scriptura, ci si insasi natur'a nostra omenésca si traditiunile totoruru poporeloru, si acést'a spre mirarea si uimirea totoruru cugetatoriloru liberi.

Se intrebe numai unulu fia-care omu sufletulu si inim'a sa, si se va convinge, cá insusi aceste i voru spune cátu de adeverata este invetiatur'a bisericeii despre caderea protoparintiloru nostri si despre deteriorarea naturei nostre prin ea. In ainte de ce amu intrá in meritulu materiei, ce ne amu propusu, nu va fi fora de scopu a audí pre doi din poetii celi mai celebri, dintre cari unulu crestinu si altulu paganu cum se esprima ambii cu privire la adeverulu invetiaturei santei bisericeii atinsu mai susu. Cu doue mii de ani in ainte de acést'a tragiculu grecescu Euripide introduce pre Phaedra plangunduse in modulu urmatoriu:

„*Adese-ori in noptile cele lungi am cugetatu eu fora de a adormí, cum pote totusi se fia viet'a nostra atât'u de nefericita? Cá noi mai de locu nu*

„lucramu dupa cum ne demanda sufletulu nostru, ci chiaru din contra se pare, „cà lucramu in contr'a vointiei nostre totu acé'a, ce ni aduce stricatiune. Bunulu „lu cunoscemu si ni-lu propunemu, si totusi nu-lu facemu, pentru-cà o! câtu „suntu de nenumerate dorintiele cele rele ale vietiei acesteia! Ma chiaru in „minutulu cându cugetâm acést'a, credeâm cà sum in securitate deplina, si cà „nice una beutura farmecata nu-mi pote strici. Inse o câtu de tare m'am „insielatu!“

Cu doue mii de ani mai târdu tragiculu francesu Racine imitandu pre Santulu Apostolu Paulu éراسi introduce pre Phaedra tanguinduse in modulu urmatoriu asupr'a aplecarei celei mari a omului spre rele, care dupa credinti'a nostra este una urmare a peccatului stramosiescu:

„Domnedieulu meu! Ce contrastu teribilu este in mine! Doi omeni se „lupta in continuu in mine. Umulu voiesce se-ti aduca Tie Domne una inima „fidela si gata spre servitiu. Celulaltu se opune vointiei tale, si me retiene se „nu implinescu acé'a ce este datorinti'a mea. In lupta cu mine insumi plinu „de dorere unde voi aflá eu pacea ta Domne? Eu voiescu, si totusi nu facu, „ce trebue! Eu voiescu, si totusi Domne ce ticalostia aci diosu pre pamentu! „eu nu facu binele ce-lu iubescu, ci reulu ce-lu urescu!“

In cuvinte cam aspre esprima acelasi adeveru si celebrulu epigramatistu Lichtwer numai câtu pucinu infectatu de Luteranismu, cându dice:

„Nefericita fientia midilocia de angeru si animalu, tu te falesti cu mintea, si tu nu o intrebuintiezi nice cându!“¹⁾

Omulu este aplicatu la rele. Acést'a este unu adeveru recunoscutu de tota lumea. Este de ajunsu cá ceva se fia opritu, pentrucá numai decátu se sentiesca omulu aplicare spre ace'a.

Aplicarea acést'a spre rele inse causéza una disordine in natur'a omenésca, asupr'a careia s'au plansu totu de a un'a sufletele cele mai nobile a toturoru tempuriloru si a toturoru poporeloru. Totu ce este in natur'a creata, dela insecta si pana la lumile cele mari de stele, ce ni le areta ceriulu de noptea urméza legi ficse fora a se abate dela ele, si forméza prin ace'a ordinea si armoni'a ace'a imposanta, ce o admiramu noi in totu universulu. Singuru numai omulu in viet'i'a sa individuala si sociala este mai aplicatu spre disordine decátu spre ordine.

Liberii cugetatori, cari néga caderea protoparintiloru nostrii sustienu, cá omulu pentru ace'a este atátu de supusu gresieleloru si retaciriloru, pentrucá este liberu. Inse acestia uita, cá reulu stá chiaru in ace'a, cá libertatea nostra este mai aplicata spre reu decátu spre bine. Libertatea omenésca aduce cu sine numai atát'a, cá omulu se pota face si reu, inse nice decum si ace'a cá se fia mai aplicatu spre reu decátu spre bine.

Enciclopedistulu francesu de trista celebritate Jean Jacques Rousseau a fostu facutu in opurile sale incercarea de a probá, cá omulu dela natura este bunu. Si dorere pre invetiatur'a acést'a alui atátu de gresita a edificatu elu si sistemulu acel'a politicu cunoscutu sub numele de „liberalismu“, care a causatu Europei atâte rele, necadiuri si rane, ce le deplange astádi. Nice odata inse ideile unui scrietoriu nu au statu in contrastu asia cu viet'i'a lui, cum s'a intemplatu acést'a cu Rousseau. Cine a cetitu odata confesiunile lui, in care si a scrisu elu tota viet'i'a, acel'a pre totu asertulu lui, cá omulu dela natura este bunu nu va mai pune nice unu pondu. Cá se tacemu de altele,

¹⁾ Unselig Mittelding von Engel und von Vieh

Du prahlst mit der Vernunft und du gebrauchst sie nie.

intrebam numai atât'a pre Rousseau, că deca omulu e dela natura bunu, atunci de unde vine ace'a, de elu in copilari'a sa aretá forte pucina aplicare spre lectura buna? Din contra lectur'a cea rea o iubieá cu una patima de totu mare, asia câtu laolalta cu tatalu seu precandu erá numai de 12 ani cetieá la romane tota noptea, câtu cându se faceá dñua scolanduse tatalu seu dela mesa i dícea: *se ne culcamu fiulu mieu, că eu sum mai copilu cá tine!*

Nu mai pucinu constatatu este si ace'a, că miseri'a apesa pre umerii omului mai multu cá pre a ori carei fientie, asia câtu vietí'a intréga a omului mai nu este altu ceva decátu unu sfru lungu de miserie de tota specia, câtu pre dreptulu díce poetulu anglesu Milton in poem'a sa, Paradisulu pierdutu prin gur'a angerului tutelariu alui Adamu, că: „*deca ar' sci omulu ce i se oferesce atunci, cându i se dá vietí'a, atunci mai cá nu ar' fi aplicatu a o primí*“.

Aplicarea cea mare a omului spre rele si miseria cea mare a vietiei lui au fostu purure un'a din problemele acele, cu cari s'au ocupatu celi mai mari cugetatori fora cá se o fia potutu deslegá. Singura religiunea crestina a fostu ace'a, care o a deslegatu doplinu prin ace'a, că ea invetia, că aceste nu suntu altu ceva decátu efecte a le pecatului protoparintiloru nostri. Si ea si probéza adevverulu acest'a cu arguminte irrefragabili din Sant'a Scriptura. Nu vomu aduce cu ocaziunea acést'a arguminte din S. Scriptura, cari in mare parte suntu cunoscute publicului nostru cetitoriu. Ci vomu aduce arguminte din traditiunile poporeloru pagane, la cari la tote s'au pastratu reminiscinti'a statului celui fericitu alu protoparintiloru nostri si a caderei loru deimpreuna cu urmarile ei cele rele. Prin traditiunile aceste credinti'a nostra devine si mai fundata si mai evidenta.

Spre scopulu acest'a vomu incepe mai antáiu cu Grecii si cu Romanii, si apoi vomu trece la alte popore facundu unu rondu preste totu pamentulu, si vomu vedé, că credinti'a nostra despre pecatulu protoparintiloru nostri si despre urmarile lui, este una traditiune neresturnabile a genului omenescu intregu.

(Va urmá).

Evangeliele apocrife.

Decandu cu finea seculului alu 18-le s'a inceputu critic'a destructiva a Santei Scripturi mai antáiu in Angli'a, de unde apoi a trecut in celelalte tieri ale Europei si mai cu sema in Germani'a, de atunci de câte ori inimicii basericei au atacatu autenti'a Evangelicloru celoru patru, totu de a un'a s'au provocatu la impregiurarea acea, că dupa-ce este cunoscutu, că in seclii primi ai basericei au esistatu mai multe Evangelii apocrife, asia ar' jacé tare aproape conclusiunea, că si Evangeliele cele patru, ce se folosescu pana astádi in baserica potu se fia apocrife. Objectiunea acést'a a devenitu astádi una objectiune de tote dílele in contr'a Evangelieloru nostre.

Din caus'a acést'a credemu, că nu va fi fora folosu, deca pre câtu ierta spatiulu celu pucinu alu foiei nostre, vomu aretá pre scurtu natur'a si caracterulu Evangelicloru celoru apocrife, din care va poté se veda ori si cine numai decátu, că ce deosebire mare este intre Evangeliele aceste si intre Evangeliele

nostre, asia câtu conclusiunea dela acele la aceste este câtu se pote de nelogica.

Evangeliele apocrife se potu impartí in trei clase, dintre cari numai despre clasa cea din urma se pote díce, că s'a nascutu cu intentiune rea.

I. De clasa cea de antâiu se tienu Evangeliele acele apocrife, cari s'au compusu de catra individi mai multu seau mai pucinu capaci dupa predic'a orala a Apostoliloru singuratici. Este cunoscutu, că unulu fia-care Apostolu a predicatu in totu loculu unde numai i s'a datu ocaziune, si cumcã predic'a loru se numieá Evangeliu, precum se numesce pana in dñu'a de astãdi religiunea crestina. In urm'a predicarei acesteia se intemplá câte odata, de câte unu crestinu binesemñtoriu se apucá si scrieá adevrerile si viet'i'a Mantuitoriului predicata de Apostolulu respectivu. De sine se intielege, că conformu talentului, fidelitateri si vointiei scrietoriului respectivu opurile aceste contineáu invetiatur'a Apostolului cu mai multa seau cu mai pucina fidelitate. Si fiendu-cã respectulu si stim'a facia cu invetiatur'a predicata de Apostoli erá pre atunci atâtu de mare intre crestini, câtu nice unulu nu voieá a trece in aintea lumeri cá si cum ar' fi scrisu ceva dela sine, asia toti autorii acestia se indatináu a-si publicá opurile sale sub numele Apostolului respectivu, dela care au ascultatu predic'a, si a carui invetiatura voieáu se o faca cunoscuta lumeri crestine. Pre calea acést'a s'au nascutu mai multe Evangelie apocrife dupa numele mai multoru Apostoli, asia pentru esemplu: *Evangeliiulu lui Filipu*, *Evangeliiulu lui Bartolomeu*, *Evangeliiulu lui Petru*, *alui Andreiu* si asia mai departe, ce'a ce nice decum nu insemná ace'a, că dora opurile aceste aru fi fostu scrise de catra Apostolii respectivii, ci numai că voieáu a cuprinde invetiatur'a predicata de eli.

Inse Evangeliele aceste desi portáu tote in frunte numele ver unuia dintre Apostoli, totusi nu au insielatu nice odata pre nimene. Acést'a nu numai din motivulu acel'a, că fiendu scrise de autori neinspirati de sine se intielege, că nu eráu scutite de erori, ci mai multu pentru-cã tota lumea crestina scieá, că nu suntu autentice, si cá atari nu potu se aiba nice una valóre. Din caus'a acést'a nice nu se provocá nimene in lume la ele. Cele mai multe din ele apareáu de odata pre nesemñfte, si totu asia si dispereáu. Lumea crestina se interesá tare pucinu de ele, ma potemu díce, că critic'a destructiva de astãdi se intereséza de ele multu mai multu, decâtu s'au interesatu contemporanii originei loru.

II. A dou'a clase a Evangelieloru apocrife contine Evangeliele acele, cari s'au nascutu din nevointi'a de a aduná si de a scrie traditiunile poporali cu privire la viet'i'a Mantuitoriului si de a formá astu-feliu una literatura ore-careva de petrecere pentru publiculu crestinu celu piu. In seclii primi ai erei crestine literatur'a de petrecere a fostu luatú intre pagani preste totu dimensiuni de totu mari. Comerçiuulu librariloru cu cărti de petrecere erá de totu mare. Sute si mii de sclavi se ocupáu de dí de nopte cu scrierea de atari

cărți. Că tota lumea pagana de pre atunci de sine se întielege, că și cărțile aceste erău infectate de spiritulu frivolității și alu immoralității, așa cătu creștinii trebuieău se se padioșca de ele și se le încungiure. Inse pentru ace'a și creștinii celi mai culti încă șentieău lips'a de lectura de petrecere, numai cătu ace'a se fia scrisa în spiritulu creștinu. Din cauz'a acéș't'a celi ce se ocupău cu compunerea de atari lecturi au aflatu cu cale a adună tradițiunile poporali cu privire la viet'i'a Mantuitorului, a Prea Curatei Fetiore Mari'a, și a Santiloru Apostoli, ce s'au fostu formatu în decursulu timpulu în biserica pre langa notițiile istorice cunoscute din cele patru Evanghelii. Tradițiunile aceste le adună unulu fia-care precum poteă, și totu asemenea le și scieă, ma le mai și imfrumșetiă, fiendu-că nice unulu nu aveă de cugetu a scrie lucruri istorice, ci numai a formă una lectura placuta pentru publiculu celu piu creștinu din materialulu tradiționalu, ce se află în gur'a poporulu. Pre calea acéș't'a s'a nascutu a dou'a clase de Evanghelie apocrife. Ele nu cuprindu altu ceva decătu nescie tradițiuni prefacute în legende poporali, pre cari în timpurile acele nimenui în lume nu i a trecutulu prin minte a le consideră și pretiuă că pre nescie adevăruri istorice, și încă multu mai pucinu a le asemenă nice baremu pre departe cu Evangeliile nostre cele patru.

Nice clasa acéș't'a de Evanghelie nu a însielatu în timpurile vechi pre nimene cu privire la viet'i'a Mantuitorului nostru, pentru-că tota lumea le luă de ce'a ce erău, va se dica de cărți de petrecere, și nu de opuri istorice. Ma cetitorii de pre atunci nice nu considerău cvangeliile aceste de ceva falsificatiuni, pentru-că șcieău bine, că scopulu autoriloru nu a fostu a falsifică, ci a delectă.

III. A trei'a clase de Evanghelie apocrife este singur'a clase, ce s'a nascutu cu intențiune rea. Autorii Evangeliciloru de clasa a trei'a au fostu toti fora deosebire eretici, și că atari afora de gremiulu bisericeii. Scopulu ereticiloru acestor'a nu a fostu nice de cum a falsifică istori'a cu privire la viet'i'a Mantuitorului nostru, ci a falsifică invetiatur'a Lui, că așa se-si pota probă retacirile lor. Clasa acéș't'a de Evanghelie apocrife desi a însielatu pre asseclii ereticiloru, inse nu a însielatu nice odata pre nimene în sinulu bisericeii, pentru-că membrii bisericeii nunumai că nu poneău nice unu pondu pre ele, dara încă se si padieău de ele, că de nescie opuri, despre cari șcieău, că suntu numai nescie produse malitiose de ale ereticiloru.

Ce deosebire mare este între tote aceste trei clase de Evanghelie apocrife și între Evangeliile cele patru ale nostre! Dela începutulu bisericeii până mai în dñilele nostre nu s'a indoitu nimene despre autenti'a Evangeliciloru nostre, ci le a consideratu totu de a un'a biserice'a întręga de clenodiile cele mai scumpe, precându Evangeliile apocrife au fostu totu deaun'a considerate de ce'a ce au fostu în adevăru, va se dica seau de ceva încercări de succesu mai mare seau mai micu de a scrie predic'a orala a ver unui Apostolu, seau de una colecțiune de legende, seau de ceva falsificatiune de a ereticiloru.

Impregiurarea acést'a ni areta mai pre susu de ori ce indoiéla, cá Evangeliele apocrife nu suntu in stare nice cátu de pucinu a clatiná credinti'a basericei cu privire la autenti'a Evangelielor nostre.

Dreptulu civilu in patri'a nostra.

Prea Stimatle Dle Redactoru!

Dupa cum sum informatu, Inaltulu Ministeriu de culte prein una scrisore adresata catra Capii basericesei, i a recercatu pre acesti'a, cá se dispuna, cá in seminariele loru se se propuna si ceva din dreptulu civilu, cá astu-feliu teologii cáscigandu-si si óre care cunoscutie juridice, se fia in pozitiune dupa ce esu in viati'a practica a poté consiliá pre fi loru sufletesti si in relatiunile, ce se manifestéza pre terenulu dreptului privatu civilu.

Cu o mándra satisfactiune trebuie se constatu, cá Escelenti'a S'a Parintele Metropolitu Dr. Joannu Vancea in neadormitul seu zelu, ce-lu are pentru prosperarea intelectuala si materiala a fiiloru sei sufletesci, fara a fi asteptatu recercarea ministrului de culte, inca in ainte de ast'a cu 7 ani au dispusu: cá si in seminariulu din locu, se se propuna dreptulu civilu austriacu in estrasu, cá astu-feliu tinerii nostrii absolvandu cursulu seminariale, si esfndu la parochii pre langa parintiesci consilii in lucru de credintia, se pota consiliá pre fi loru in relatiunile loru private, referitóre la interesele materiali.

Convinsu fiendu, cá intre Stimatii Dtale abonanti, voru fi multi preoti de aceia, cari absolváundu cursulu Seminariale in ainte de introducerea salutariei dispositiuni a Escelentiei Sale Parintelui Metropolitu, in zelulu ce caracteriséza in unu modu atátu de nobilu pre preotímea nóstra, ar' dori, cá si densii in casuri concrete referitóre la lucruri lumesci, se-si póta consiliá pre fi loru; in presupunere, cá prin tractarea in unu stilu mai usiurelu a unor cestiuini din domenu dreptului, voi inlesni putinu acést'a nobila nesuintia a loru, cu permisiunea Dtale mi amu propusu, cá din cându in cându, asia dupa cumu 'mi voru iertá impregiurárele, in pretiutulu diuaniu ce redigezi se tractezu unele din acele cestiuini de dreptu, cu cari bietulu poporulu nostru, are a face mai multu, si cari adese ori i-facu incurcaturi, si daune nereparabile din lips'a cunoscutiei de lege.

Un'a dintre celea mai importante dispositiuni a dreptului civilu este ace'a referitóre la dreptulu creditariu, pentru-cá prin acest'a se determina, cá muriundu cineva, ce are se se intemple cu averea densului? cinc are dreptu de succesiune la dens'a? cari obiecte se potu testá? cari persone posedu capacitatea de a poté testá si de a poté eredi? si din ce motive si póte pierde cineva acést'a capacitate? despre tote acestea vomu vorbi pre scurtu in numerulu venitoriu¹⁾.

Dupa cari cu destinsa consideratiune sum

Alu Dtale

Blasiu ^{22/8} 1883.

stimatoriu

Ludovicu Csato.

Credinti'a pia cu privire la mutarea din vietia a P. C. Fetiore Mari'a.

Preste doue díle S. nostra baserica serbéza mutarea din vietia a P. C. Fetiore Mari'a, va se dfca serbatori'a, care in limb'a rituala a poporulu nostru se numesce: Santa Mari'a cea mare, spre deosebire de serbatori'a nascerei P. C. Fetiore, carea se numesce Santa Mari'a cea mica.

¹⁾ Spatiulu foiei nostre Vi-lu deschidemu cu tota placerea si multiumit'a fiendu convins, cá prin acést'a se va face unu bunu servitiu clerului si poporulu nostru! Red,

Inca din timpurile cele mai vechi s'au indatinatu nu pucini a crede, cã Prea Curat'a Fetiora Mari'a nu a moritu mórte cá si alti omeni, ci numai a adormitu, éra trupulu ei a fostu dusu in Paradisu de catra angeri. In baseric'a resaritului inca s'a pastratu credinti'a acést'a pia, precum se pote vedé de acoló, cã Santa-Mari'a cea mare cu terminu teologicu pana in diu'a de astãdi nu se numesce: mortea Prea Curatei Fetioare Mari'a, ci: *Adormirea Prea Curatei Fetioare Mari'a*, éra in Sinacsariulu dfilei acesteia din Minciu se dfee, cã dupa trei dfile dela immormentarea Prea Curatei Fetioare Mari'a sosindu unul dintre Apostoli mai târdu cá altii, si voidu si elu a vedé trupulu Ei, a desfacutu mormentulu, si nu a aflatu corpulu nicairi, decãtu numai giolgiurile, in cari fusese invelitu. Éra credinti'a pia cu privire la mutarea trupului Ei decatra angeri in Paradisu, se vede din Marire Tatalui dela inseratulu celu mare a dfilei acesteia, carea spre a intipuí cele 9 coruri angeresci se canta pre 9 viersuri repetiendu-se viersulu antãiu.

Cãndu este vorb'a de credinti'a acést'a pia, atunci teologice avemu se ne intipuimu mutarea acést'a a P. C. Fetioare asia, cã corpulu ei ne mai suferindu putrediune pana la inviarea din morti s'a clarificatu deodata, si astu-feliu a potutu intrá in fericirea cerésca mai curundu cá altele, cari numai dupa inviare si clarificare in diu'a cea de apoi voru poté intrá.

Baseric'a inca nu s'a dechiaratu cu privire la credinti'a acést'a pia. In favorulu ei s'ar' pote aduce mai multe ratiuni. Anune baseric'a numesce pre P. C. Fetiora fora asemenare mai marita decãtu Cheruvimii si Serafimii. Mai marita decãtu acestia nu ar' pote fi, deca Ea ar' fi supusa mortei si corpulu Ei putrediunei. Afora de ace'a din osemintele ei nu s'a aflatu pana astãdi nice cea mai mica urma, ce'a ce ar' fi mai inesplicabilu, deca sí Ea ar' fi muritu cá alti Santi. In urma argumentulu celu mai puternicu se pote aduce din impregiurarea cã Ea a fostu conceputa si nascuta fora pecatulu originalu, care este caus'a mortei. Deca ea a fostu scutita de caus'a mortei, va se dica de pecatulu originalu, atunci este tare probabilu, cã si de efectu, va se dica de morte inca a fostu scutita. Aceste inse suntu numai ratiuni teologice, din cari inca nu urméza adevverulu credintiei acesteia pie, pana candu baseric'a nu se va dechiará.

Post'a Redactiunei.

Dlui P. C. in B. Cuventulu Paraclisu vine dela cuventulu grecescu *Λαγά* = langa, si *Εκκλησία* = baseric'a. Paraclisele suntu in resaritu ace'a ce suntu in apusu altareile. Precum in apusu in una baserica pre langa altarinlu celu mare mai suntu si altare mici, asia in resaritu pre langa baseric'a cea mare suntu in giurulu ei lipite de ea mai multe baserici mici numite Paraclise. Servitiulu P. C. Fetioare numita Paraclisu se numesce astu-feliu, pentru-cã elu se canta nu in baseric'a cea mare, ci in un'a din cele mici din giuru numite Paraclise.

Dlui J. M. in B. Tractatulu despre casatori'a civila in ver o doue locuri e neinteligibilu. Cu unele modificari pote se va publicá mai târdu.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipograffi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.